

Botaniska Sällskapet i Jönköping

STYRELSENS VERKSAMHETSBERÄTTELSE FÖR ÅR 2008

Allmänt

Verksamhetsåret 2008 har omfattat sex föredrag med bildvisningar och sju exkursioner inklusive de Vilda Blommornas dag. Årsmötet med efterföljande föredrag hölls den 5 mars. Nedan följer en redovisning av dessa under punkten sammankomster.

Samkvämen har som vanligt under de senare åren hållits i Allianskyrkan, Östra Storgatan 56, Jönköping.

Styrelsen har haft fyra protokollförda sammanträden under året.

Botaniska Sällskapet är medlem i Föreningen Smålands Flora. Årsavgiften är 75 kr och i denna ingår medlemsbladet Parnassia, som utkommer med två nummer per år.

Sällskapet är också medlem i Svenska Botaniska Föreningen, vilket inkluderar medlemskriften Svensk Botanisk Tidskrift, sex nummer per år. Sällskapet representerades av Anders Bertilsson på Svenska Botaniska Föreningens föreningskonferens.

Under året har hemsidan kontinuerligt uppdaterats och adressen är: www.sbf.c.se/bsj. Besök den gärna. Normalt har styrelsen också påmint medlemmarna om kommande programpunkter via e-post till de medlemmar som har angivit en e-postadress. Har ni e-post så är ni välkomna att meddela styrelsen den genom att skicka ett e-brev till kassaförvaltaren: lennart.persson@lansstyrelsen.se

Ekonomi

Sällskapets kassabehållning uppgick vid årets slut till 36.776:07 kr, fördelat på plusgiro 30.106:90 kr, bankkonto 5.076:67 kr och kontant i kassan 1.592:50 kr. För Sällskapets ekonomi i övrigt hänvisas till kassabokslutet som redovisas vid årsmötet.

Stödjande myndighet

Jönköpings kommuns kulturnämnd har under året anslagit 3000 kr till Sällskapets verksamhet.

Medlemsantal

Sällskapet hade 31 december 2008 147 medlemmar, varav fyra barn, som betalt medlemsavgift. Under året har 16 medlemmar lämnat Sällskapet, varav en avlidit. Nio medlemmar har tillkommit, varav två barn. Även om medlemsutvecklingen har en negativ trend så är Botaniska Sällskapet i Jönköping Sveriges mest aktiva, lokala, botaniska förening.

Medlemsavgift

Medlemsavgiften har varit 75 kr för vuxen och 10 kr för ungdom under 20 år.

Naturvård

Sällskapet har under året varit representerat i Naturvårdsgruppen i Jönköpings kommun genom Magnus Thorell och Marianne Rydén. Sällskapet har också lämnat skriftliga yttrande till kommunen:

- yttrande angående remissutgåvan av stadsbyggnadsvision 2.0. Sällskapet är i grunden positiva till en helhetssyn på utvecklingen i stadskärnan. Trots omfattande kritik framförde vi konstruktiva förslag. Vår viktigaste kritik var att vi inte kan acceptera någon form av förbindelselänk genom Rocksjökärren. Det är enligt vår uppfattning mycket osannolikt att en sådan är förenlig med de höga botaniska värden (och övriga naturvärden) som finns dokumenterade. I övrigt var vi bland annat skarpt kritiska till att den ekologiska hållbarhetsaspekten saknas och att visionens fokus helt ligger på de sociala och ekonomiska aspekterna.
- yttrande angående miljökonsekvensbeskrivning för genomförande av vattenspegel i Kålgårdsparken. Vi betonade att kommunen med anledning av de höga naturvärdena bör ”tänka vattenmiljö”.
- yttrande angående förslag till Naturvårdsprogram för Jönköpings kommun. Vi var mycket positiva till Naturvårdsprogrammet, det tar ett helhetsgrepp på kommunens naturvårdsarbete. Mål och åtgärder anges på ett bra sätt. Åtgärderna är mycket relevanta och dessutom oftast tidsatta och ansvarig förvaltning är utpekad. Detta gör dokumentet användbart.

Med anledning av stadsbyggnadsvisionen (se punkt ovan) skrevs (tillsammans med Naturskyddsföreningen och Fågelklubben) en debattartikel, ”Det finns en bugg i visionen”, som publicerades i Jönköpingsposten i juni.

Med anledning av att kommunen gjort en beskrivning av natur- och rekreationsvärdena vid Munksjön fick Sällskapet i uppdrag att inventera växtligheten i främst de södra delarna av Munksjön med närliggande område. Även sammanställning av tidigare fynd ingick. Sällskapets sammanställning ingår i en rapport från kommunen. Arbetet, som leddes av Martin Sjödahl och Marianne Rydén, inbringade 12 000 kronor till Sällskapet.

Växtplatsen för gatmålla på Torpa har rensats på konkurrerande vegetation tillsammans med kommunen och efter överenskommelse med fastighetsskötarna. Gatmållan har blommat rikligt även 2008. Vidare har vi haft kontakter med kommunen angående placering av toalett i stadsparken vid växtplatsen för vit fingerört, angående skötseln av det nyupptäckta området med fågelarv vid Västra torget, angående röjningar längs Junebäcken på Torpa samt angående nedskräpning vid Rocksjön.

Några av föreningens medlemmar har deltagit i ArtDatabankens floraväkteri för rödlistade arter. Rapporter om individantal och eventuella hotbilder har lämnats till Margareta Edqvist som samordnar denna verksamhet i Småland.

Medial uppmärksamhet

Sällskapet har under året figurerat i medier vid några tillfällen. Den av vår medlem Roland Carlsson under våren upptäckta växtplatsen för fågelarv vid Västra torget föranledde ett pressmeddelande från Sällskapet; Fågelarv, ett utrotningshotat ogräs, funnet mitt i stan! Nyheten uppmärksammades i Smålandsnytt den 12/5 under rubriken ”Botaniker jublar över sällsynt ogräs” och i Sveriges Radios program Lasso dagen därpå. Bägge inslagen går att se/lyssna till via Internet. Nyheten uppmärksammades även i lokalpressen.

Bibliotek

Sällskapet bibliotek förvaras på Naturskyddsföreningens gård i Ingaryd. Det inspekterades i samband med ett styrelsemöte den 30/5.

Södra Vätterbygdens Flora - situation hösten 2008

Floraarbetet drivs vidare genom Hans Thulin som har huvudansvaret. Inga nya uppgifter finns att redovisa.

Styrelse m m

I styrelsen har följande personer ingått:

Martin Sjödahl, ordförande

Magnus Thorell, vice ordförande

Marianne Rydén, sekreterare

Lennart Persson, kassaförvaltare

Anders Bertilsson, programansvarig

Bo L. Johansson, hemsidesansvarig

Britta Pilkvist, pressansvarig

Revisorer:

Gösta Eriksson

Åke Jönsson

Kerstin Pilkvist, suppleant

Valkommitté:

Bengt Olsson

Eva Eriksson

Ulla Staaf

Sammankomster

30 januari. David Ståhlberg: Nyckel till nycklarna (41 deltagare).

Publiken var talrik när växtsystematikern David Ståhlberg tog oss med till orkidéernas underbara värld. Med vackra bilder och stort kunnande presenterade han de nyaste rönen om jungfru Marie nycklar och andra besvärliga nycklar. David och hans kollegor vid Lunds universitet har visat att jungfru Marie nycklar (inklusive skogsnycklar) och ängsnycklar vid upprepade tillfällen har korsat sig med varandra och givit upphov till ett stort antal nya, mer eller mindre tydligt avgränsade arter, eller snarare underarter, som t.ex. majnycklar, mossnycklar och sumpnycklar. Vissa av dessa underarter kan ha uppstått vid flera tillfällen, vilket onekligen är förvillande. En tråkig nyhet för alla artjägare är att sumpnycklar och lappnycklar inte går att skilja åt – varken genetiskt eller utseendemässigt. David har också visat att jungfru Marie nycklar (i snäv bemärkelse) är genetiskt och ekologiskt skild från skogsnycklar – trots att dessa båda ofta kan vara utseendemässigt mycket lika varandra. En annan intressant upptäckt är att jungfru Marie nycklar (i snäv bemärkelse) egentligen består av två genetiskt skilda linjer som efter istiden vandrade in i Sverige från såväl Centraleuropa i söder som Ryssland i nordost. De båda linjerna bildar en slags hybridzon i mellersta Norrland, där inlandsisen låg kvar längst, och där är den genetiska variationen större än någon annanstans i Europa. Liknande mönster finns troligtvis hos ganska många växt- och djurarter i Sverige, vilket är tänkvärt eftersom det ofta hävdas att den svenska floran och faunan är fattig och utarmad jämfört med floran och faunan i sydligare områden som inte varit nedisade.

Årsmöte. 5 mars. Bildvisning: Bo L Johansson (ca 25 deltagare).

Efter årsmötesförhandlingarna visade Bo bilder från Botanikdagarna i Medelpad juli 2005. Fint boende i Fränsta strax norr om Ljungan som breder ut sig till Torpsjön. I Kälsta på väg mot Sundsvall såg man rysk drakblomma, grusviva, gråbinka, kungsljus mm. I Stavreviken vid Indalsälvens delta fanns mandelpil, klådris, ävjepilört och krypnarv. Klådris, *Myricaria germanica* är Sveriges enda tamariskväxt *Tamaricaceae*.

Vid Tolvösunden fanns mycket smått och gott som t ex. nordisk stormhatt, nordlundarv, massvis med häggspinnarlarver, storkårel, strandvial, vitpyrola och på Södra Myckleängs ängar fanns vildlin, brudborste, strandsnärja mm. Stora bergsturen gav arter som snip, månlåsbräken, knottblomster, lappranunkel, myrstarr, tajgastarr, och några svedjenävor. Året innan hade svedjenävan funnits i massor! Uppe på Byberget fanns den sällsynta smällvedeln samt i området 14 björnar varav tre honor med respektive tre, två och en ungar.

2 april. Erik Ljungstrand: Spetsbergens flora (ca 39 deltagare).

Erik höll ett intressant och mycket underhållande föredrag om en botanisk resa till Spetsbergen. Målet var att se alla de växtarter (och underarter) som bara finns här. Vi fick följa resan från start till mål. Bilder på det arktiska landskapet varvades med otroligt vackra blomsterbilder och bilder över den mänskliga påverkan som lagras länge i arktisk miljö. Fantastiska anekdoter om öarnas historia, strapatser för att hitta särskilda växter och nya fynd och återfynd av exklusiviteter beskrevs. Vad sägs om arter som arktisk myrbräcka, ullspira, eskimåsmörblomma och spetsbergsblåra - visst blir man resuggen!

23 april. Vårvandring i stadsparken med Martin Sjäodahl (31 deltagare).

Årets traditionella (femte året med Martin som ledare) vårvandring hölls i Stadsparken. Det blev en två timmars vandring med fikapaus. Som vanligt var målet för vårvandringen en blommande ört per deltagare, något som gick bra både 2004 & 2005, men misslyckades både 2006 & 2007. I år var det något oklart om vi nådde målet, sammantaget sågs dock 33 blommande örter. Arter som vi lyckades leta fram inkluderar exempelvis blåsippa, gulsippa, porslinshyacinth, stor nunneört, lungört, tre arter violer och tre arter *Scilla*. Några örter sågs dock först efter att gruppen upplöstes så att endast ett fåtal hårdhudade entusiaster fick nöjet att uppleva dessa. I stadsparken finns flera lite ovanligare växter exempelvis anagrambräcka, mäterrot, kåltistel, månviol, buskstjärnblomma, råttsvingel, dvärghäxört och myskmadra. Några av dessa fick vi se, men de blommar dock senare.

14 maj. Exkursion till Kabbarp i Gränna med Tomas Fasth (19 deltagare).

Tomas Fasth, en av våra främsta naturvårdsbiologer, guidade oss denna något ruggiga maj-kväll i hagen i Kabbarp. I området finns tusentals orkidéer med namnen Adam & Eva. Floran i övrigt är rik och dessutom finns det ett stort antal olika träd i betesmarken, många med höga naturvärden. Intressanta diskussioner om skötsel, naturvärden och hagmarksfloras utveckling varvades med botaniserande. I en damm fann vi hästkräppa på, som det visade sig, en av Smålands endast 2-3 aktuella lokaler.

14 juni. Bussresan till Kalmar under ledning av Tomas Burén (24 deltagare).

En busslast botanister begav sig till Kalmar. Tomas Burén, känd för sin böjelse för fetknoppar, guidade oss. Vi startade med en vandring på kullar i strandängsmiljö vid Värnsås strax norr om Kalmar. Klöverärt, glesstarr, segstarr, ag, strandtåg, rödsäv och ormtunga är några arter vi fick uppleva. Efter en lunch vid slottet besökte vi just Kalmar slott. Slottet är faktiskt en fin lokal med många roliga växter. Här finns till exempel den otroligt sällsynta kattmyntan ännu kvar. Slottsmurarna är fulla med den lilla ormbunken murruta. På slottsvallen finns bosyska, paddfot och hårkörvel. Trevliga gamla kulturväxter i en fantastisk kulturmiljö. Vid stranden nedanför fann vi strandrödtoppa och hybriden mellan ängs- och svartkavle. På hemresan stannade vi till i Blomstermåla och Anders Bertilsson lyckades leta fram en alldeles nyligen bestämd slinge-art, *Myriophyllum hippuroides*. Arten är amerikansk och hur den hamnat i Alsterån vet ingen. Den är tidigare inte känd från Sverige och vi var bland de allra första botanister som sett den.

17 juni. De vilda blommornas dag.

Detta var sjätte året detta samarrangemang med övriga nordiska länderna gick av stapeln. Fem blomstervandringar hölls i SödraVätterbygden med intresserade deltagare, ca 20 personer i snitt.

Taberg med omgivning. Ledare: Magnus Thorell

Vattenledningsparken. Ledare: Lennart Persson

Bankerydstrakten. Ledare: Britta Pilkvist

Habo centrum. Ledare: Gösta Börjesson

Mullsjö, Knagebo Ledare: Anders Bertilsson

23 augusti. Exkursion till Falbygden med Lennart Sundh (ca 10 deltagare).

Resan till Falbygden leddes av Lennart Sundh, en lokal expert. Huvudnumret var Sjöängen som ligger två km väster om Vartofta. Sjöängen är ett runt öppet kärr som omges av gruskullar och är skyddat som naturreservat. Kärret har en mycket intressant flora med bland annat den sällsynta myrbräckan, men också olika starrarter och dessutom kärrspira, kärrknipprot och ängsnycklar. Myrbräckan har här en av sina sydligaste växtplatser i Sverige. Här såg vi också många arter som är typiska för rika miljöer, till exempel axag, kärrknipprot, rosettjungfrulin, majviva, loppstarr & källblekvide. Efter Sjöängen förevisade Lennart oss flera lokaler med blommande ängsgentiana samt nonnea vid Redberga och tistelsnyltrot vid Ålleberg. På det hela taget var det en mycket lyckad dag.

30 augusti. Inventering av södra Munksjöområdet. Martin Sjädh (6 deltagare).

Som en del av kommunens uppdrag till Sällskapet att inventera växtligheten i de södra delarna av Munksjön och dess närområde genomfördes en vandring med början vid Tabergsåns utlopp i Munksjön och vidare fram till Roddarnas. Intressanta fynd som vattenskräppa, vippstarr, slokstarr och kalmus noterades. Små förekomster av pilblad upptäcktes på tre ställen. I dammarna vid djursjukhuset fanns en intressant vattenflora med bl a sjöranunkel, trubbnate, slokstarr, rankstarr, axslinga och strandråg. Förekomster av äppelros fann vi utmed cykel- och gångväg i sydöstra delen av Munksjön och strandgyllen utmed Munksjöns östra strand.

20 september. Exkursion till Sävsjötrakten med Lennart Persson (4 deltagare).

Den tilltänkta huvudattraktionen i Vrigstadån, natehybriden grovnate x gäddnate, visade sig vid förexkursionen omöjlig att upptäcka på grund av för högt vattenflöde.

Utflyktsmålet ändrades därför till Hokusjön där Ragnar Lerner mötte upp och förevisade strand- och vattenväxter. Vattenståndet var gynnsamt lågt. Sedan besöktes också det närliggande och nybildade reservatet Lyngemadssjön, en uppdämd å, som bjöd på en trevlig skogspromenad i kuperad terräng.

22 oktober. Erik Ljungstrand: Vad är sträfsse, slinke och rufse? (ca 25 deltagare).

Cirka 25 personer hade mött upp för bekanta sig med Fam. *Characeae* - kranlager en märklig grupp växter som Erik Ljungstrand presenterade mycket utförligt. Kranalgerna skiljer sig från alger i allmänhet och utgör en fristående grupp i systemet och borde vara med i våra fältflora likaväl som t.ex. ormbunkar och lumrar. Erik visade på bilder hur man skall skilja på rufsen, sträfsor och slinken och annat skrufs (märkliga svenska namn, men välfunna) och dessutom hade han med sig herbarieark på alla Sveriges 34 arter i familjen. De flesta av dessa är sällsynta och 21 är på rödlistan. Många kräver kalkoligotrofa vatten men några kan man hitta även i vanliga sjöar och vi uppmanades att samlas och försöka bestämma även dessa växter som är bra mijöindikatorer.

12 november. Johan Rova: Frukstund och fruktbuffé (35 deltagare).

Onsdagen den 12 november hade vi en frukstund som hette duga. Trettiofem fruktsugna åhörare fick höra Johan Rova, doktor i botanik, guida oss runt bland svenska och exotiska frukter. Vi fick lära oss att bär har många frön och mjuka väggar. Det är inte alltid man tänker på att bananen och gurkan man sätter tänderna i är ett bär. Han gav oss även en lektion i hur extremt framavlade bifftomater är. En vildtomat har två rum, medan bifftomaten har många. Under kvällen fick vi mycket intressant information om många av de frukter som vi ser i affären men som vi inte riktigt vet vad det är och inte vågar köpa. Vi fick veta att carambola innerhåller oxalsyra och därför ska man inte äta för stora mängder av denna frukt. Johan bistod även med inköpstips när det gäller mango. Tänk på att mangon ska kännas mjuk. Hårda ska däremot nötterna kännas. För att det ska få räknas till en nöt måste alla tre väggarna vara hårda och hasselnöten är ett bra exempel. Till skenfrukterna räknas bland annat jordgubben, där prickarna på frukten är pistillrester. Kokosnöten däremot är en stenfrukt och vi blev väl alla smått fundersamma när Johan plockade fram motorsågen för att få upp kokosnöten. Som tur var fixade han det utan att ta hjälp av sågen. Att äpple är en frukt tvekade ingen på, men när Johan berättade att det egentligen var en uppsvälld kvist vi äter, var det nog några som hajade till. Kvällen avslutades med en fruktbuffé, och jag tror att alla kände att magen blev fylld och så även vitaminförrådet.

5 december. Medlemmarnas afton (ca 15 deltagare).

Kerstin Pilkvist ordnade en tävling om hur man kan artbestämma vinterkvistar. Hans Holmberg visade bilder på orkidéer. Det blev en trevlig afton som fick avsluta verksamhetsåret 2008.

//Styrelsen för Botaniska Sällskapet i Jönköping